
Bielsko-Biała, ul. Kręta, st. 32, gm. loco, woj. bielskie, AZP 107-48/48

Informator Archeologiczny : badania 32, 219-220

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PÓŹNE ŚREDNIOWIECZE

BANIE, gm. *loco*, woj. szczecińskie

- miasto późnośredniowieczne

Badania interwencyjne, finansowane przez Dyрекcję Okręgową Dróg Publicznych w Szczecinie – Zarząd w Chojnie.

W trakcie realizacji prac ziemnych, związanych z budową kanalizacji deszczowej w miejscowości Banie w okresie od września do listopada 1998 roku przeprowadzono nadzór archeologiczno-konserwatorski oraz interwencyjne prace archeologiczne. Wykopy liniowe biegiły wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych na trasie Gryfino-Pyrzyce. Układ nawarstwień w wykopach był zasadniczo jednolity na całej długości wykopu liniowego. Nie znaleziono nawarstwień z okresu średniowiecza. Nieruchome źródła archeologiczne - pozostałości dwóch obiektów odkryto jedynie w zachodniej części miasta w ulicy Targowej przy Placu Jagiellońskim. Obiekt nr 1 odsłonięto na odcinku o długości 5,4 m i szerokości około 1,0 m. Na jego wypełnisko złożyła się spalenizna z próchnicą, silnie nasyconą węglami drzewnymi i grudkami przepalanej gliny. Obiekt nr 1 został zniszczony późniejszymi niwelacjami terenu. Był to zapewne budynek posadowiony na kamiennych fundamentach o nieokreślonej konstrukcji ścian. Odkryte w spągu obiektu fragmenty cegieł gotyckich mogą pośrednio wskazywać, że był to budynek ceglany. W wypełnisku znaleziono 23 fragmenty ceramiki, bryłkę polepy i 8 fragmentów kości zwierzęcych. Na podstawie analizy ceramiki okres użytkowania obiektu nr 1 można datować ogólnie na okres od 2 połowy XV do XVII w. Obiekt nr 2 to workowata jama wkopana pod skosem w podłoże. Jej spąg znajdował się pod wschodnią ścianą budynku nr 1. Na jej wypełnisko złożyły się warstewki: przepalone bryłki gliny z próchnicą i spalenizną, przemieszana szara próchnica intensywniej nasyciona spalenizną i przepalonymi bryłkami gliny, przepalone grudki gliny ze spalenizną w warstwie spiaszczonej, żółtej gliny. Znaleziono w nim 4 fragmenty ceramiki wskazujące na okres użytkowania obiektu od 2 połowy XV do XVII w. U wylotu ulicy Jagiellońskiej odkryto warstwę złożoną z ciemnoszarej, spiaszczonej próchnicy z kamieniami i gruzem ceglany, w spągu której zalegały głazy o średnicy dochodzącej do 0,7 m. Nie stwierdzono obecności ruchomych źródeł archeologicznych. Lokalizacja warstwy z licznymi kamieniami i głazami sugeruje, iż mamy tu do czynienia z pozostałościami muru miejskiego zniwelowanego podczas powojennych prac budowlanych. Według źródeł ikonograficznych ulica Jagiellońska wyznaczała wschodni zasięg miasta średniowiecznego. Wydaje się, że współczesna ulica Jagiellońska (na niektórych odcinkach) powieliła układ średniowiecznej ulicy dookolnej biegnącej wzdłuż murów miejskich.

Barłożno, st. 16, gm. Skórcz, woj. gdańskie, AZP 23-44 - -patrz: wczesna epoka żelaza

Białaczów, st. 3, gm. *loco*, woj. piotrkowskie, AZP 76-59/7 - patrz: okres nowożytny

BIELSKO-BIAŁA, ul. Kręta, st. 32, gm. *loco*, woj. bielskie, AZP 107-48/48

- relikty baszty obronnej oraz systemu miejskich murów obronnych

Badania wykopaliskowe przeprowadził dr Sławomir Dryja (KONSUS s.c. Pracownia Dokumentacyjno-Badawcza). Prace przeprowadzono w terminie od 14 września 1998 r. do 11 stycznia 1999 r., na zlecenie Pełnomocnika Prezydenta Miasta d/s Rewitalizacji Bielskiej Starówki. Pierwszy sezon badań.

Przeprowadzone u wylotu ulicy Krętej prace stanowiły weryfikację poprzedzających je badań radarowych i geofizycznych, skoncentrowały się na odsłonięciu, przebadaniu oraz zadokumentowaniu reliktyw miejskiej baszty obronnej oraz jej powiązaniach z systemem miejskich murów obronnych.

W trakcie prac wytyczono i wyeksplorowano dwa wykopy, oznaczone numerami 1 i 2. Wykop 1 posadowiono u wylotu ulicy Krętej, na placu w obrębie murów oporowych. Wykop 2 ulokowano na zewnątrz muru oporowego w linii ulicy Krętej, a poprzecznie w stosunku do zewnętrznego muru obronnego, dziś pełniącego rolę muru oporowego wzdłuż ulicy Waryńskiego.

Odsłonięte relikty wewnętrznego muru obronnego, który posiadał miąższość około 185 cm i zachowany był jedynie w dolnych partiach. Nie stwierdzono istnienia odsadзки fundamentowej. W kierunku północno-wschodnim mur został przerwany i kończy się nieregularnym strzępiem, zakrytym przez mur oporowy. Przerwanie ciągłości muru wiąże się z wbudowaniem w system obronny baszty. Jej północna część lokuje się na zewnątrz muru obronnego, południowa zaś znajduje się od strony miasta. Oba zespoły scalone są strzępiem sklepiennym. Z wewnętrznym murem obronnym wiąże się warstwa bruku, interpretowana jako relikty uliczki przymurnej.

Przebadany odcinek muru obronnego posadowiono na warstwie jałowej, żółtej gliny, pod którą kryła się starsza warstwa o charakterze użytkowym. Należy rozważyć możliwość, iż jest to pozostałość wcześniejszej konstrukcji ziemnej, zapewne wału obronnego.

Odsłonięto również relikty murów z kilku późniejszych faz budowlanych. Przyjęto następujący schemat rozwojowy: Faza I (XIV w., około połowy wieku/?/), powstanie wewnętrznego muru obronnego, faza II (XVI w.), wzniesienie muru zewnętrznego, faza III (XV lub XVI w.), wzniesienie baszty (brak powiązań z murem zewnętrznym, możliwość dwufazowego rozwoju), faza IV (XVII-XVIII w.), dostawienie od strony miasta zabudowy przymurnej, faza V (I poł. XIX w.), wyburzenie dzieł obronnych i zabudowy przymurnej, uformowanie tarasu w dzisiejszym kształcie, zabudowa mieszkalna, faza VI (2 połowa XIX w., początek XX w.), drobne zmiany w układzie zabudowy, wyburzonej ostatecznie w latach sześćdziesiątych naszego wieku.

Wyniki badań zostaną opublikowane w „Badaniach Archeologicznych na Górnym Śląsku i Ziemiach pogranicznych w 1998 roku.”, s. 218-225.

Badania będą kontynuowane.

BIELSKO-BIAŁA, ul. Piwowska, st. 32, gm. *loco*, woj. bielskie, AZP 107-48/48

- Stare Miasto w Bielsku.

Badania prowadzili mgr Wiesław Kuś i mgr Bogusław Choraży. Finansowało Przedsiębiorstwo Komunalne „Therma” w Bielsku - Białej. Pierwszy sezon badań.

Badania wykopaliskowe przeprowadzono w obrębie ulicy Piwowskiej, w miejscu lokalizacji domniemanej tzw. górnej bramy miejskiej w grudniu - styczniu 1998/99 roku.

Prace wykopaliskowe podjęto w wyniku odsłonięcia reliktyw architektonicznych w trakcie prac ziemnych związanych z instalacją nitki ciepłowniczej (nad pracami tymi prowadzono od września bieżącego roku ścisły nadzór archeologiczny).

Celem podjętych badań było rozpoznanie przebiegu odkrytych reliktyw architektonicznych w zakresie umożliwiającym realizację inwestycji. Jak się okazało w toku prac, pierwotny projekt realizacji nitki na tym odcinku, zniszczyłby niemal w stopniu całkowitym bezcenne pozostałości zespołu bramy miejskiej. Przebadano powierzchnię około 50 m odsłaniając fragmenty kilku obiektów architektonicznych oraz rejestrując przyległy układ stratygraficzny tworząc przesłanki dla określenia chronologii odkrytych reliktyw architektonicznych.

Odkryte relikty architektoniczne stanowią kamienne mury fundamentowe zbudowane z łamanego kamienia wapiennego w układzie warstwowym. Należą one do przynajmniej trzech obiektów powstałych w różnych okresach chronologicznych.

Najstarszy z nich stanowi narożnik złożony z murów warstwowych złamanego wapienia na zaprawie wapiennej o szerokości 2 m. (jeden z murów ma uszkodzone wewnętrzne lico). Materiał ceramiczny zachowany we wkopie fundamentowym wskazuje na jego średniowieczną metrykę. Narożnik ten jest z pewnością związany z obiektem bramy miejskiej stanowiąc najprawdopodobniej właściwą wieżę bramną na planie czworokąta identyczny do zachowanych reliktyw dolnej bramy (tzw. typ środkowoeuropejski) bądź jej przedbramie.